

İSTİHDAM TEŞVİKLERİNE TOPLU BAKIŞ

I- GİRİŞ

İşyerlerinin çalıştırdıkları işçi sayılarının artırılmasını teşvik konusunda pek çok düzenleme yer almaktadır. Ağırlıklı olarak İşsizlik Sigortası Kanununda yer alan bu teşviklerdeki temel esas işverenlerden sigorta primlerinin alınmaması ya da az alınması üzerine kuruludur. Bazı teşviklerin işe alma konusundaki geçerlilik süresi dolmuş olsa da bunlara kısaca değinilecektir.

II- YER ALDIKLARI KANUNLARA GÖRE TEŞVİKLER

A- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunundaki Teşvikler

1- 50 Maddedeki Teşvik

4447 sayılı Kanunun 50 nci maddesine, 11.08.2009 tarihinde ilave edilen beşinci fıkrayla işsizlik ödeneği almaya devam eden işsizler işe alınırsa, bu teşvikten yararlanılacaktır. Ödenek alan işsiz mesleği, yaşı, cinsiyeti, öğrenim durumu gibi özellikleri dikkate alınmayacak, ancak ayrıldığı işyerinde tekrar işe başlaması halinde bu teşvik hükümlerinden yararlanılamayacaktır.

Ödenek alan işsizin, işe alındığı aydan önceki altı aylık dönemde Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen aylık prim hizmet belgelerinden kayıtlı toplam sigortalı sayısının, aylık prim ve hizmet belgesi verilen ay sayısına bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama aylık sigortalı sayısına ilaveten işe alınması gerekir. Bulunan altı aylık sigortalı ortalamasına ilave olarak her yeni işe alınan ödenek alan işsiz için teşvik hükümlerinden yararlanılacaktır.

5921 sayılı Yasanın 2 nci maddesinde belirtilen teşvikten yararlanmak için fiilen çalışma şartı belirtilmişken bu düzenlemede fiilen çalışma şartı bulunmamaktadır. Dolayısıyla kapsamdaki bir işsizin fiilen çalışmadığı ama ücret aldığı durumlarda da teşvikten yararlanılmaya devam edilecektir.

Ödenek alan işsizin bu kapsamda yer alan işyerlerinden çıkıp başka bir işyerinde çalışması teşvikten yararlanmaya engel değildir. Diğer bir ifadeyle ödenek almaya devam eden işsiz adına birden çok bu teşvikten yararlanılabilir.

Bir işverenin birden fazla işyeri bulunabilir. Dikkate alınan yer işyeridir, dolayısıyla aynı işverenin birden fazla işyerinin olması halinde her bir işyeri bağımsız olarak değerlendirilmekte, her biri ayrı ayrı teşvikten yararlanabilmektedir.

İşyeri yeni kurulmuş ise, ortalama işçi sayısı hesaplanamayacağından şartlara haiz her işe aldığı işçiden dolayı teşvik hükümleri uygulanacaktır.

Sonradan işyerindeki işçi sayısı ortalamanın altına düşmesi durumunda teşvik hükümlerinden yararlanma şartlarına haiz sigortalılar çalışmalarını sürdürüyor olsa dahi teşvikten yararlanılamayacaktır.

Bu teşvikten yararlanmak için aynı aya ilişkin gerek 4447 sayılı Kanun türü seçilmek suretiyle, gerekse Kanun türü seçilmeksizin düzenlenmiş aylık prim ve hizmet belgelerinden dolayı tahakkuk etmiş sigorta primlerinin İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmayan sigortalı hissesine isabet eden kısmı ile İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmayan işveren hissesine isabet eden kısmın tamamı da ödenmelidir.

Diğer teşvik kanunlarından yararlanmakta olan işverenlerin, teşvik kapsamına giren sigortalılarından dolayı aynı dönem için ve mükerrer olarak 4447 sayılı Kanunun 50 nci maddesinde öngörülen teşvikten yararlanmaları mümkün bulunmamaktadır. Buna karşın, diğer teşvik kanunlarından yararlanan işverenler, 4447 sayılı Kanunun 50 nci maddesi kapsamına giren sigortalıları işe almaları halinde, anılan maddede öngörülen diğer şartları da sağlanmaları kaydıyla yeni işe aldıkları sigortalılardan dolayı söz konusu teşvik hükümlerinden yararlanılabileceklerdir.

İşverenler, işe alınan işçilerin Kanun hükümlerine uygunluğunu ve işyeri ile ilgili gerekli şartları taşıdıklarına dair bir dilekçe ile Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmelidirler.

Prim desteği teşvikinde işçiye fiilen ödenen ücret yerine, asgari ücret esas alınacaktır. Kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, %1 olarak ödenecektir. İşe alınan sigortalı işsiz işçi ve işveren sigorta primleri, genel sağlık sigortası primleri İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır.

Teşvikin süresi, işsize ödenecek işsizlik ödeneğinin kalan gün kadarıdır. Dolayısıyla teşvik süresi 1-300 gün arasında değişecektir.

Teşvik süresi o işçinin işe yeni girdiği işyerindeki çalışma süresinin tümü kadar olmayacaktır. İşsiz toplam işsizlik ödeneğinden kendisine yapılan ödeme gün süreleri düşüldükten sonra kalan ödenek süresi kadar bu teşviklerden yararlanılacaktır.

2- Geçici 7 inci Maddede Yer Alan Teşvik

Bu maddede yer alan teşvik işe alma yönüyle 30.06.2010 tarihinde sona ermiştir. Teşvik kısaca 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük erkekler ile 18 yaşından büyük kadınların çalıştırılmasını hedeflemekteydi. Yine ödemeler Fondan yapılmaktaydı. İşe alınanların teşvikten yararlanabilmesi için Kanunun yürürlük tarihinden önceki bir yıllık dönemdeki ortalama sigortalı sayısına ilave istihdam artışının olması, işe girenlerin belli dönemlerde sigortalı çalışan işçi olmaması ve Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı gerekli yükümlülüklerin yerine getirilmesi de zorunluydu.

3- Geçici 9 uncu Maddede Düzenlenen Teşvik

Bu teşvik hükümleri 01.11.2009-31.12.2010 tarihleri arasında işe alınan işçiler için uygulanmıştı. Teşvik kısaca Ekim/2009 ayına ait prim ve hizmet belgesinde yer alan sigortalı sayısına ilave işe alım olursa, işe alınan işçi de işe alındığı tarihten önceki 3 aylık dönemde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilen aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalılar arasında bulunmazsa, işe alınan işçilerin asgari ücret üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesi 6 ay süre ile işsizlik Sigortası Fonundan karşılanmaktaydı.

4- Geçici 10 uncu Maddede Düzenlenen Teşvik

31/12/2015 tarihine kadar işe alınan her bir sigortalı için geçerli olmak üzere, 25/02/2011 tarihinden itibaren özel sektör işverenlerince işe alınan ve fiilen çalıştırılanların; işe alındıkları tarihten önceki altı aya ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalılar dışında olmaları, aynı döneme ilişkin işe alındıkları işyerinden bildirilen prim ve hizmet belgelerindeki sigortalı sayısının ortalamasına ilave olmaları ve maddede belirtilen diğer koşulları da sağlamaları kaydıyla, 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde sayılan ve 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hisselerine ait tutarı, işe alındıkları tarihten itibaren İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanır.

İşe alınanların, işe alındıkları tarihten önceki altı aya ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı olmaması gerekmektedir.

Öte taraftan da işsiz son altı aylık ortalama çalışan sayısına ilave olacak şekilde işe alınması gereklidir. İşe giren sigortalının işe girdiği tarih itibarıyla çalıştırılan toplam sigortalı sayısı, ortalama sigortalı sayısının üzerinde olmalıdır. Bu kapsamda yeni açılan bir işyeri için işe alınan her sigortalı teşvik hükümlerinden yararlanılmasına olanak verecektir.

Bu arada belirtelim ki toplam sigortalı sayısı ortalama sigortalı sayısından işe giriş tarihinde fazla olmamış ama sonraki aylarda olmuş ise söz konusu teşvikten yararlanmak mümkün olmayacaktır. Öte taraftan, sigortalı işsiz aynı işyerinde çalışmaya devam etse dahi o işyerinde çalıştırılanların sayısı, ortalama sigortalı sayısının üzerine çıkmadığı aylarda sigorta prim teşvikinden yararlanmak gene mümkün olmayacaktır.

Ortalama sigortalı sayısı, teşvikten yararlanılacak olan her bir sigortalı için işe giriş tarihine göre ayrı ayrı tespit edileceğinden, farklı aylarda işe alınan sigortalılar yönünden baz alınan ortalama sigortalı sayıları farklı olabilecektir.

Bu teşvikten aynı sigortalı için bir kez yararlanılabilir. Sigortalı, teşvik süresini tamamlamadan tekrar işsiz kalır ise, kalan süreden yeniden yararlanamaz.

Ancak, 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük erkekler ile 18 yaşından büyük kadınlar tekrar işe girerler ve tekrar işe girerken mesleki yeterlilik belgesi sahibi olmaları veya mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yüksek öğretimi bitirmeleri veya Türkiye İş Kurumunca düzenlenen işgücü yetiştirme kursundan mezun olduklarını gösterir belgeye haiz olmaları durumunda teşvikten tekrar yararlanırlar. Bu durumda ilk yararlanma süresi, ikincisinden düşülür ve toplam yararlanma süresi en son yararlanılan destek için maddede öngörülen süreyi aşamaz.

Bu koşulları sağlayan işveren, prime esas kazanç üzerinden hesaplanan sigorta priminin işveren hisselerine ait tutarını ödemeyecektir.

Şu hususu da belirtmekte yarar vardır, 5510 sayılı Kanununun 81 inci maddesinin (1) bendinde yer alan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden, işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutarın Hazinece karşılanmasına devam edilmektedir. Beş puanlık indirim uygulandıktan sonra kalan sigorta primlerinin işveren hisselerine ait oranları İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır.

Kanun tüm işsizleri kapsamına almış ancak bazı işsizlere öncelik tanımıştır.

18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük erkekler ile 18 yaşından büyük kadınlar

Mesleki yeterlik belgesi sahipleri için kırksekiz ay süreyle,

Mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yüksek öğretimi veya Türkiye İş Kurumunca düzenlenen işgücü yetiştirme kurslarını bitirenler için otuzaltı ay süreyle,

Mesleki yeterlik belgesi sahibi olmayan veya mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yüksek öğretimi bitirmeyen veya Türkiye İş Kurumunca düzenlenen işgücü yetiştirme kurslarına katılmayanlar için yirmidört ay süreyle,

29 yaşından büyük erkekler

Mesleki yeterlilik belgesi veya mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yüksek öğretimi veya Türkiye İş Kurumunca düzenlenen işgücü yetiştirme kurslarını bitirdiğine ilişkin belgesi olan veya bu niteliklere sahip olanlar için yirmidört ay süreyle,

Yukarıda belirtilen bu özelliklere hem sahip olup hem de Türkiye İş Kurumuna kayıtlı işsiz ise, ilave olarak altı ay süreyle,

Halen çalışan sigortalılar

25/02/2011 tarihten sonra mesleki yeterlik belgesi almışsa veya mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yüksek öğretimi bitirmiş ise oniki ay süreyle,

18 yaşından büyük olup mesleki yeterlilik belgesi olmayan, mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yüksek öğretimi veya Türkiye İş Kurumunca düzenlenen işgücü yetiştirme kurslarını bitirmeyen veya 25/02/2011 tarihinden sonra mesleki yeterlilik belgesi almayan veya mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yüksek öğretimi bitirmeyip işe Türkiye İş Kurumuna kayıtlı iken girenler altı ay süreyle,

Bu teşvikten yararlanır.

Eğer sigortalı mesleki yeterlilik belgesinde veya mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yüksek öğretim kurumları veya Türkiye İş Kurumunca düzenlenen işgücü yetiştirme kurslarına ilişkin belgelerde belirtilen meslek ya da alanda işe alınmamış ise söz konusu teşvikten yararlanılamayacaktır.

B- 4857 sayılı İş Kanununun 30 uncu Maddesinde Düzenlenen Teşvik

İş Kanununun 30 uncu maddesinde yapılan değişiklikle özürlü sigortalıların istihdamında 01.07.2008 tarihinden itibaren başlatılan teşvik uygulaması halen devam etmektedir.

Elli veya daha fazla sigortalı çalıştıran özel sektör işyerinde %3 oranında özürlü istihdamı zorunludur. Özel işyerlerinin kontenjan dahilinde çalıştırdıkları özürülülerin prime esas kazancın alt sınırından hesaplanacak sigorta primlerinin işveren hissesine düşeninin tamamı hazine tarafından karşılanmaktadır. Korunmalı işyerlerinde ise, çalıştırılan özürülülerin asgari ücret üzerinden hesaplanacak sigorta primlerinin işveren hissesine düşenin tamamı yine hazine tarafından ödenmektedir.

İşyerinde kontenjan fazlası olarak ya da yükümlü olunmadığı halde çalıştırılan özürülü sigortalıların ise sigorta primine ait işveren hissesinin %50'si hazine tarafından finanse edilmektedir.

C-5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Hakkında Kanunda Düzenlenen Teşvik

Kanunun ilk maddesinde bazı illerde vergi ve sigorta primi teşvikleri uygulamak, enerji desteği sağlamak ve yatırımlara bedelsiz arsa ve arazi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkânlarını artırmanın, amaç olduğu ifade edilmiştir.

Bu teşvik kapsamında olan 49 il (Adıyaman, Afyon, Ağrı, Aksaray, Amasya, Ardahan, Artvin, Batman, Bartın, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Çankırı, Çorum, Diyarbakır, Düzce, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kahramanmaraş, Karaman, Kars, Kastamonu, Kırşehir, Kilis Kütahya, Malatya, Mardin, Muş, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Rize, Siirt, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Trabzon, Tokat, Tunceli, Uşak, Van, Yozgat) ve 2 ilçe (Gökçeada ve Bozcaada) bulunmaktadır.

Bu iller ve iki ilçede faaliyet gösteren işyerlerinden fiilen 10 ve daha fazla sayıda işçi çalıştırmaları halinde, tüm çalışanları için (sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışanlar hariç) işverenler işveren sigorta primlerini ödemeyeceklerdir. Teşvikten yararlanacak işyeri sigorta primlerinin işveren hissesine düşen miktarının organize sanayi ve endüstri bölgesinde kurulu bir işyeri ise %100'ünü, diğer yerlerde kurulu ise %80'ini ödemeyecektir. Öte taraftan işverenler, sigorta primi işveren hissesi teşvikinden 10 veya üzerinde sigortalı çalıştırma koşulunu yerine getirmeleri halinde yararlanabilecekleri gibi, söz konusu sigorta prim teşvikinden: 1.10.2003 ila 31.03.2005 tarihleri arasında işe başlamış olmaları durumunda, çalıştırdıkları sigortalıların tamamından dolayı, 01.10.2003 tarihinden önce işe başlamış olmaları durumunda, en son dört aylık sigorta prim bordrolarının son ayında bildirdikleri işçi sayısına ilave olarak yeni işe aldıkları ve bu işyerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçilerden dolayı da, 31.12.2012 tarihine kadar yararlanabileceklerdir.

İşyerleri çalışan sayısına bağlı olarak işveren hissesi teşvikinden yararlanamayacak şekilde çalışan sayıları azaldığında, o aylarda bu teşvikten yararlanamayacaklardır.

Bu teşvik 31.12.2012 yılına kadar geçerlidir.

D- 5510 sayılı Kanundaki Teşvikler

1- 81 inci Maddede Düzenlenen Teşvik

5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasına göre, işverenlerin ödeyecekleri sigorta priminin beş puanlık kısmı Hazine tarafından ödenmektedir.

6111 sayılı Kanun'un 38 inci maddesi ile 81 inci maddede değişiklik yapılarak, işverenlerin öncelikle 5 puanlık teşvikten yararlanması sağlanmış, hem bu teşvikten hem de diğer teşviklerden birinden

aynı anda yararlanmanın önü açılmıştır. Düzenleme öncesinde ya bu 5 puanlık indirim ya da diğer teşviklerden biri seçilebiliyordu.

Bu düzenlemede yer alan teşvik hükümlerinden özel sektör işverenleri, 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalıştırılan ve uzun vadeli sigorta kollarına tabi bulunan sigortalılardan dolayı yararlanabileceklerdir. Sosyal güvenlik destek primine tabi çalışanlar, yurt dışında çalışanlar, aday çırak, çırak ve öğrenciler, vazife malullüğü aylığı alıp kısa vadeli sigorta kollarına tabi olanlar, ceza infaz kurumlarında çalıştırılan tutuklu ve hükümlüler, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen kurslardaki kursiyer uzun vadeli sigorta kollarına tabi bulunmamaları nedeniyle beş puanlık prim indirimden yararlanmamaktadır.

Teşvik kapsamında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden işveren hissesinin beş puanlık kısmı indirilmektedir.

Bu teşvik hükümlerinden yararlanmak isteyen özel sektör işverenlerinin işveren hissesine ait primlerin Hazinece karşılanabilmesi için, işverenlerin çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili olarak aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna vermeleri, sigortalıların tamamına ait sigorta primlerinin sigortalı hissesine isabet eden tutarı ile Hazinece karşılanmayan işveren hissesine ait tutarı yasal süresinde ödemeleri, Sosyal Güvenlik Kurumuna prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcu bulunmaması şarttır. Eğer sigorta, işsizlik sigortası prim, idari para cezası ve bu cezaya ilişkin gecikme zammı, gecikme cezası borcunun olmaması, eğer böyle bir borçları var ise ya yeniden yapılandırılmaları ya da tecil ve taksitlendirmeleri ve bunun devam ediyor olması gerekmektedir.

Bu arada 6111 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanunun 81inci maddesinin (1) bendi, "Bu bent hükümleri; 08.09.1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile 04.01.2002 tarih ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki alım ve yapım işleri ve 4734 sayılı Kanun'dan istisna olan alım ve yapım işleri ile uluslararası anlaşma hükümlerine istinaden yapılan alım ve yapım işlerine ilişkin işyerleri ve bu Kanun'a göre sosyal güvenlik destek primine tabi çalışanlar ile yurt dışında çalışan sigortalılar hakkında uygulanmaz." şeklinde değiştirildiğinden, 01.03.2011 tarihinden itibaren ihale konusu işlerde işverenlere uygulanmakta olan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden beş puanlık indirim uygulamasına son verilmiştir. Özel sektör işverenleri, bu değişiklik kapsamı dışında kalan işlerde eskiden olduğu gibi beş puanlık prim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir.

2- Ek Madde 2 de Yer Alan Teşvik

Bakanlar Kurulunca 14.07.2009 tarihinde kararlaştırılan ve 16.07.2009 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar"ın 3 üncü maddesine göre, tüm bölgelerde yer alan yatırımlarda sigorta primi işveren hissesi desteği uygulanmaktadır.

Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel uygulama kapsamında desteklenen yatırımlardan, teşvik belgesinde kayıtlı istihdam öngörülerini ile tutarlı olmak kaydıyla,

Komple yeni yatırımlarda işletmeye geçiş tarihinden itibaren sağlanan, (21/10/2010 tarihi ve sonrası uygulamalar için komple yeni yatırımlarda, teşvik belgesi kapsamında gerçekleşen yatırımla sağlanan), diğer yatırım cinslerinde yatırımın tamamlanmasını müteakip, yatırıma başlama tarihinden önceki son altı aylık dönemde (mevsimsellik özellik taşıyan yatırımlarda bir önceki yıla ait mevsimsel istihdam ortalamaları dikkate alınır) Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne verilen aylık Prim ve Hizmet Belgesinde bildirilen ortalama işçi sayısına ilave edilen, istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı 2, 3, 5 ve 7 yıl süre ile Hazine tarafından karşılanmaktadır.

29/1/2004 tarih ve 5084 sayılı Kanun kapsamındaki desteklerden yararlanmakta olan işletmeler için, bu Karar kapsamında ayrıca prim desteği uygulanmaz. Ancak, söz konusu işletmelerde bu Karara istinaden düzenlenecek teşvik belgeleri kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlara istinaden oluşacak ilave istihdam için de prim desteği uygulanır.

E- 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu

5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanununun, 5 inci maddesinin birinci fıkrasının 'Sigorta primi işveren paylarında indirim' konulu (c) bendinde; "Bu Kanun uyarınca belgelendirilmiş kurumlar vergisi mükellefi yatırımcı veya girişimcilerin, ilgili idareye verecekleri aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri, münhasıran belgeli yatırım veya girişimde çalıştıracakları işçilerin, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 72 ve 73 üncü maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hissesinin, yatırım aşamasında üç yılı aşmamak şartıyla %50'si, işletme aşamasında ise yedi yılı aşmamak şartıyla %25'i, Hazinece karşılır.", hükmü yer almaktadır.

Konu ile ilgili Kültür Yatırım ve Girişimlerine Gelir Vergisi Stopajı, Sigorta Primi İşveren Payı ve Su Bedeli İndirimi İle Enerji Desteği Uygulamasına Dair Yönetmelik de yayınlanmıştır. Bu düzenlemelere göre;

5225 sayılı Kanunda öngörülen sigorta primi işveren hissesi teşvikinden kurumlar vergisi mükellefi olan işverenlerden, Kültür ve Turizm Bakanlığında 'Kültür Yatırım Belgesi' veya 'Kültür Girişim Belgesi' almış olan işverenler yararlanabilirler.

Yönetmeliğin 6 ncı maddesine göre, kültür yatırım ve girişimlerinde çalıştırılacak azami işçi sayısı, Kültür Yatırımı ve Girişimlerinde Teşvik Kapsamında Çalıştırılacak Personele İlişkin Usul Esaslara Dair Tebliğde açıklanmıştır. Örnek olarak A Sınıfı Kültür Merkezlerinde 100 kişi, 250 m²'den küçük müzelerde 4 kişi, 1000 m²' den büyük sanat galerilerinde 50 kişi, 2000 koltuktan fazla sinemalarda 50 kişi, kültür yatırım belgesi almış işletmelerde çalıştırılacak azami personel sayısı ise 500 m²'den küçük yatırımlarda 35 kişi olacağı belirtilmiştir.

5225 sayılı Kanunda öngörülen sigorta primi işveren hissesi teşvikinden 'Kültür Yatırım Belgesi' almış olan işverenler, söz konusu belgenin alındığı tarihten itibaren yatırım aşamasında üç yılı, 'Kültür Girişim Belgesi' almış olan işverenler ise, söz konusu belgenin alındığı tarihten işletme aşamasında yedi yılı, aşmamak şartıyla yararlanabileceklerdir.

Teşvik kapsamında Kültür Yatırım Belgesi almış olan işyerlerinde fiilen çalışan sigortalıların prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin üç yılı aşmamak üzere %50'si, 'Kültür Girişim Belgesi' almış işyerlerinde fiilen çalışan sigortalıların ise prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yedi yılı aşmamak üzere %25'i, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten karşılanacaktır.

F- 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Merkezlerine Sağlanan İstihdam Teşviki Hakkında Kanun

5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Merkezlerine Sağlanan İstihdam Teşviki Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinde sigorta primi desteği düzenlemesi yer almaktadır. Düzenlemeye göre, kamu personeli hariç olmak üzere teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan veya teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları kapsamında uluslararası kurumlardan ya da kamu kurum ve kuruluşlarından Ar-Ge projelerini desteklemek amacıyla fon veya kredi kullanan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projeleri ile rekabet öncesi işbirliği projelerinde ve teknogirişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerde çalışan Ar-Ge ve destek personeli ile 26.06.2001 tarihli ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun geçici 2 nci maddesi uyarınca ücreti gelir vergisinden istisna olan personelin; bu çalışmalarını karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, her bir çalışan için beş yıl süreyle Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanmaktadır.

Konu ile ilgili Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği de yayınlanmıştır.

4691 sayılı Kanuna göre, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyet gösteren işletmelerin, denetimle görevli olan şirketten alacakları belge ile sigorta primi işveren hissesi desteğinden yararlanmaya hak kazandıklarını belgelemeleri kaydıyla, bu işyerlerinde fiilen çalışan ve ücretleri gelir vergisinden istisna tutulan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personelinin tamamından dolayı söz konusu destekten yararlanabilecektir.

Bir işletmenin Ar-Ge merkezi olabilmesi için, organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş, münhasıran yurt içinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan, en az 50 tam zamanlı eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam ediliyor olması gerekmektedir. Ar-Ge merkezinde çalışan tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli sayısı ise, fiilen çalışan Ar-Ge personelinin, çalışma sürelerine göre üçer aylık dönemler itibarıyla hesaplanan toplam çalışma süresinin, bir kişinin üç aylık tam zamanlı çalışma süresine bölünmesi suretiyle bulunur.

5746 sayılı Kanunda öngörülen sigorta primi işveren hissesi desteğinden yararlanılabilmesi için, Teknoloji merkezi işletmelerinin; Tekmer müdürlüğünden, özelliğine göre farklı olan işletmelerin de Genelge'de (Sgk Genelgesi: 2008/85) belirtilen yerlerden özelliklerini belirten belge olarak Sosyal Güvenlik kurumuna müracaat etmeleri gerekmektedir.

Bu teşvik kapsamına: Ar-Ge merkezlerinin, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projeleri ile rekabet öncesi işbirliği projelerinde ve teknogirişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerin Ar-Ge faaliyetlerinde doğrudan görevli olan araştırmacı ve teknisyenlerinin (Ar-Ge personelinin) tamamı ile Ar-Ge personel sayısının yüzde onunu aşmamak kaydıyla Ar-Ge faaliyetlerine katılan veya bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili yönetici, teknik eleman, laborant, sekreter, işçi ve benzeri personel (destek personeli), 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun geçici 2 nci maddesi uyarınca ücreti gelir vergisinden istisna tutulmuş fiilen çalışan personel, girmektedir.

Sigorta primi işveren hissesi desteği uygulamasından, 31/12/2023 tarihine kadar uygulanmak üzere, kapsama giren her bir sigortalı için en fazla beş yıl süreyle yararlanılması mümkündür.

Destekten yararlanılmaya başlanıldığı tarihten sonra çeşitli nedenlerle çalışmaya ara verilmesi veya destekten yararlanılmaya başlandıktan sonra işten ayrılıp aynı işe tekrar başlanması ya da destek kapsamına giren başka bir işyerinde çalışmaya başlanması durumunda dahi, sözkonusu beş yıllık sürenin uygulamasında herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

5746 sayılı Kanun kapsamına giren sigortalıların, kapsama giren çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanacaktır. Ancak, kapsama giren sigortalılara yapılan ücret dışındaki (ikramiye, prim v.b) ödemeler ile, kapsama giren sigortalıların Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri dışındaki çalışmaları nedeniyle hak ettikleri ücretleri, destek kapsamına alınmamıştır.

III- SONUÇ

Görüldüğü gibi istihdamın artırılması, işsizliğin azaltılması, bölgesel farklılıkların giderilmesi amacıyla 6 ayrı Kanunla, 10 teşvik uygulanmış/uygulanmaya devam edilmiştir.

5 puanlık prim indirimi ile ilgili teşvik artık diğer teşviklerden biri ile birlikte aynı anda uygulanabilmektedir.

Tüm bu teşviklerde işverenlerin istihdam etme maliyetleri azaltılmıştır. Bu kapsamda işe alınan işçilerin sigorta primi işveren hisseleri İşsizlik Sigortası Fonundan, Hazine, Maliye veya Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ödenmektedir. Diğer teşviklerde işveren az da olsa prim öderken 4447 Sayılı Kanunun geçici 10 uncu maddesinde düzenlenen teşvikte işveren hiç prim ödememektedir.

İşveren hissesine ait primlerin işverence ödenmemesi için genel olarak işverenlerin çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili olarak 5510 sayılı Kanun uyarınca aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna vermesi, sigortalıların tamamına ait sigorta primlerinin işçi hissesine isabet eden tutarı ile teşvik kapsamına alınmayan işveren hissesine ait tutarın ödenmiş olması, teşvik hükümlerinden yararlanmak istediğini beyan etmesi şart, olarak aranmaktadır.

Yapılan denetimlerde, sigortasız işçi çalıştırdığı tespit edilen işyerleri, tespit tarihinden itibaren bir yıl süre ile bu teşviklerden yararlanamamaktadırlar.

Aynı sigortalı için aynı ay içinde birden fazla teşvikten (5 puanlık indirim hariç) yararlanılamaz. Ancak ayrı ayrı aylık prim ve hizmet belgesi düzenleyerek, sigortalıların bir kısmı için bir teşvikten, sigortalıların diğer bir kısmı için başka bir teşvikten yararlanabilirler.

Bu teşviklerden yararlanabilmek için işverenlerin Sosyal Güvenlik Kurumuna vadesi gelmiş prim, idari para cezası borcu bulunmamalı ya da bu borçların tecil, taksitlenme ya da yapılandırılması tamamlanmış olmalıdır.